

Erfgoednummer: L16

Ferdinand Huycklaan

Landschapstype: Enggrandontginning, grenzend aan blokverkaveling

Feitelijke gegevens

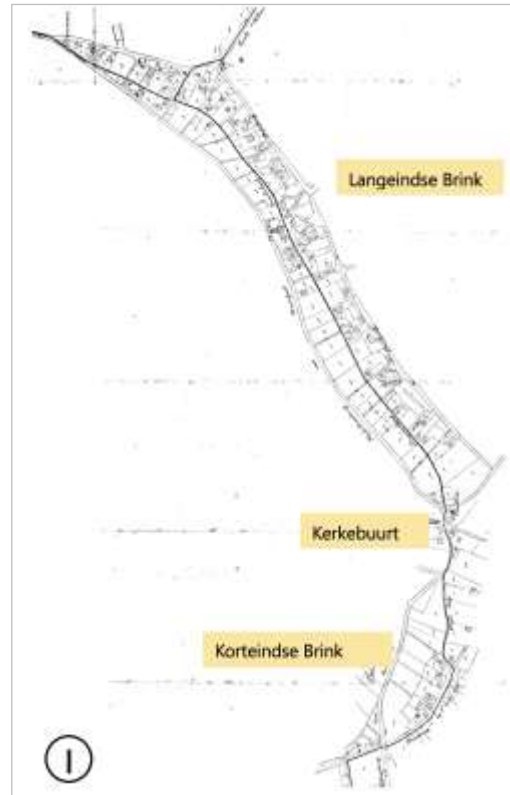
Adres: Ferdinand Huycklaan

Waardering: Hoog

Datering: Mogelijk reeds vanaf de 8ste en 9de eeuw na Chr.

Begrenzingskaart omschreven gebied

Indeling
Langeindse en
Korteindse brink.
Daartussen de
Kerkebuurt (bron:
Sebregts 2024, p.
30).

Stedenbouwkundig-landschappelijke ontwikkeling

Aan de randen van de Soester Eng (zie factsheet Soester Eng) op de overgang tussen de droge zandgronden en de natte veengronden, ontstonden in Soest boerderijlinten met een gemeenschappelijke brink tussen de droge akkers op de Eng en de natte hooilanden in het rivierdal. Het was de plek waar vee werd verzameld voor het naar de gezamenlijke weidegronden werd gebracht (bron: hvsoest.nl/verhaal/1703/de-brinken-van-soest, geraadpleegd 12 juni 2024).

De brink van Soest was in twee delen opgedeeld: Een deel lag aan de noordoostelijke kant van de Eng en heette de Langeindse brink. Het tweede deel lag aan de (zuid)oostzijde van de Eng en droeg de naam Korteindse brink. Dit deel was veel korter dan de Langeindse Brink. Over de Korteindse Brink liep een wagenspoor dat zich zou ontwikkelen tot de Ferdinand Huycklaan. Er was ook een kerkepad aanwezig. Waar deze precies liep blijft een raadsel. Mogelijk is de Olijkeweg een restant van het betreffende kerkepad. Het betreft dus een ander kerkepad dan het nog bestaande kerkepad dat ten noorden van de Kerkebuurt loopt (bron: Derks en Heurneman 2010, p.20).

De lokale historici zijn van mening dat de oude hoeven in eerste instantie alleen aan de noordwestzijde van de brink lagen. Dat zou betekenen dat de boerderijen met de achterzijde naar de akkers op de brink waren gericht. Er zouden zeven hoeven zijn gesticht, die vermoedelijk al dateren uit de Karolingische periode (768-814 n. chr.). In de 17de eeuw staan er 20 woningen aan weerszijden

van de Korteindse brink (bron: Derks en Heurneman 2010, p.21). Het betreft een situatie die ook nog steeds te zien is op de kadastrale minuut.

Detail kadastrale minuut 1832 Sectie C, 2^e blad (Collectie Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) en uitsnede. De geel gemarkeerde percelen op de uitsnede waren in gemeenschappelijk eigendom, de eigenlijke brink.

Het gebied tussen de bebouwing in is dan in bezit van de gemeente Soest en kan gezien worden als gemeenschappelijke gronden. Het gebruik bestaat dan voornamelijk uit weiland.

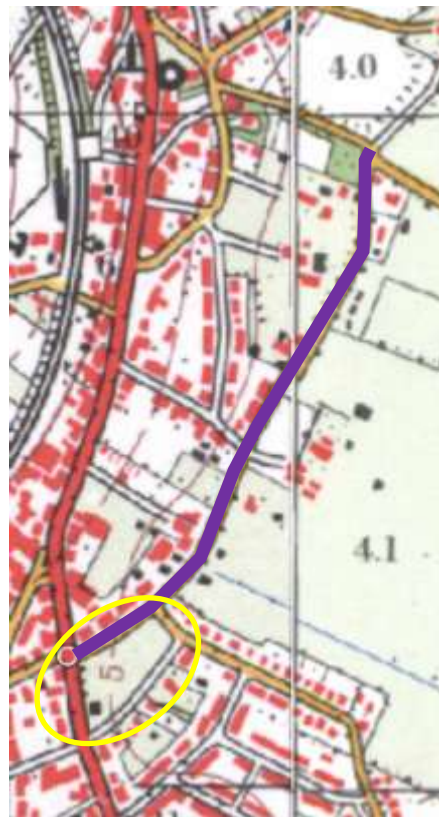
De gronden ten oosten van de Korteindse brink behoorden eveneens tot de boerderijen die aan de brink lagen. De oost-west lopende verkavelingsrichting wijst hierop. De ontginning eindigde bij de Neulsloot en werd aan de zuidzijde begrensd door de dorpskade, waarop hakhout groeide. Enkel het stukje dat dichtbij boerderij 't Gagelgat aan de Birkstraat ligt, is nu nog herkenbaar aanwezig. Voor meer informatie over dit ontginningsblok wordt verwezen naar de factsheet van de 'Blokverkaveling tussen de Peter van den Breemerweg, Ferdinand Huycklaan en Van Lenneplan'.

De situatie met de brink als onderdeel van de engrandontginning aan de oostzijde van de Soester Eng lijkt stand te houden tot in het derde kwart van de 19de eeuw. Hoewel de militaire topografische kaart uit die tijd niet heel erg duidelijk is, is de brink nog steeds wel te ontwaren tussen de dorpsstructuur.

Linksboven – Detail van de topografische militaire kaart, ca. 1870 (topotijdreis.nl). De vorm van de brink is nog steeds herkenbaar aan de rand van de Soester Eng.

Rechtsboven – detail van de topografische kaart 1900 (topotijdreis.nl). De historische Korteindse brink is zo goed als verdwenen. Alleen in het zuiden is nog een stukje aanwezig (gele markering). De overige delen lijken te zijn opgegaan in privéterreinen. Wat rest is een weg die van noord naar zuid over de voormalige brink loopt (paars gemarkeerd).

Linksboven – Detail topografische kaart 1940 (topotijdreis.nl). De Ferdinand Huycklaan (paars gemarkeerd) is verder rechtgetrokken en het zuidelijke stukje van de voormalige Korteindse brink (geel gemarkeerd) ligt nog steeds open tussen de inmiddels verdichte bebouwing.

Rechtsboven - Detail topografische kaart 1980 (topotijdreis.nl). Vooral langs het Van Lennenplan is de bebouwing sterk verdicht. Op veel plekken grenst het open agrarische landschap van de ontginning ten oosten van de Ferdinand Huycklaan aan de laan zelf. Binnen de gele markering is een restant van de brink open gebleven.

Niet lang daarna wordt de brink verkaveld en lijken de percelen die vrijkomen bij de verschillende agrarische erven en percelen getrokken te worden. Rond 1900 is slechts aan de zuidzijde nog een stukje van de oude brink zichtbaar. In deze periode ontstaat ook de loop van de huidige Ferdinand Huycklaan aan de westzijde van de voormalige brink, waarschijnlijk als restant van het oude karrespoor op de brink. De eerste 40 jaar van de 20ste eeuw leiden er toe dat de Ferdinand Huycklaan als onderdeel van de infrastructuur aan de rand van de Soester Eng steeds verder vorm krijgt. Het zuidelijke puntje van de brink, blijft ook dan nog goed herkenbaar in de dorpsstructuur. Er wordt in de eerste helft van de 20ste eeuw ook gestart met de ontwikkeling van een nieuwe woonwijk (het Van Lennepplan) dat een plek krijgt in het zuidwestelijk deel van het ontginningsblok achter de Ferdinand Huycklaan. Deze ontginning gaat gedurende de 20ste eeuw steeds verder. Maar tot het geheel volbouwen van het ontginningsblok komt het niet. Het grootste deel blijft in gebruik als agrarisch landschap.

Hoewel de gronden van de brink niet langer gemeenschappelijk bezit zijn, blijft het grootste deel van het gebiedje onbebouwd en wordt onderdeel van het open agrarische landschap ten oosten van de Ferdinand Huycklaan en grenst hier ook direct aan. Dit is zo tot op de dag van vandaag. Er heeft slechts in zeer beperkte mate verdichting van de bebouwing aan deze zijde van de kern van Soest plaatsgevonden. De zuidelijke punt van de Korteindse brink is wel verder ontwikkeld, maar doet vanaf halverwege de jaren 80 dienst als sportterrein. De sportvelden die hier vandaag de dag liggen, hebben het open karakter van de brink weten te behouden, ondanks dat de functie gewijzigd is.

Luchtfoto van de Ferdinand Huycklaan anno 2022 (topotijdreis.nl). De zuidelijke punt van de Korteindse brink is in gebruik als sportterrein (geel gemarkeerd). De loop van de Ferdinand Huycklaan (paars gemarkeerd) is sinds het begin van de 19de eeuw ongewijzigd gebleven. Het oranje transparante vlak geeft de vorm en de positie van de brink weer, zoals deze op de kadastrale minuut 1832 is ingetekend. Het agrarisch landschap grenst hier direct aan de Ferdinand Huycklaan.

Bebouwing

Zoals hierboven al benoemd, is er op de kadastrale minuutkaart 1832 bebouwing aan zowel de oost- als westzijde van de Ferdinand Huycklaan. Oudere, voldoende gedetailleerde kaarten van het gebied van voor 1832 zijn tijdens het onderzoek niet gevonden, waardoor er geen inzicht is in het moment

van ontstaan van deze bebouwing. Vanwege de ligging kort bij de Eng en vanwege de aanwezigheid van een brink, is het vermoeden dat de basis van de bebouwing Middeleeuws zal zijn. In de loop van de 19de en 20ste eeuw neemt de bebouwingsdichtheid in beperkte mate toe. Daarnaast worden de oudere boerderijen vervangen door nieuwe bebouwing. Van oorsprong had de bebouwing een agrarisch karakter en was er een relatie met de akkers op de Soester Eng en het aan de oostzijde gelegen ontginningsblok. Inmiddels bestaat de bebouwing langs de westzijde van de Ferdinand Huycklaan overwegend uit vrijstaande burgerwoningen, waardoor de relatie tussen de Ferdinand Huycklaan en de Soester Eng zo goed als verdwenen is. Aan de oostzijde van de Ferdinand Huycklaan staat nog een enkele boerderij, die de relatie tussen de oostelijk daarvan gelegen agrarische landerijen levend houdt. De bebouwing is overwegend kleinschalig en sober van karakter.

Bebouwing aan de westzijde van de Ferdinand Huycklaan

Ruimtelijke Karakteristieken

- De geknikte noord-zuid loop van de Ferdinand Huycklaan.
- Het tastbare restant van de Korteindse brink in de vorm van de sportvelden met toegang aan de Henriëtte Blaekweg 1.
- Het open agrarische landschap dat aan de oostzijde van de Ferdinand Huycklaan grenst, als onderdeel van de voormalige Korteindse brink.
- De verkavelingsrichting aan weerszijden van de Ferdinand Huycklaan.
- De doorzichten vanaf de Ferdinand Huycklaan naar het ten oosten daarvan gelegen open landschap.
- Nog aanwezige sloten inclusief de kavelsloot ter beëindiging van het gebied (Neulsloot).
- Grenzend aan de rand van de historische dorpskern.
- Agrarisch karakter van het gebied.
- De relatie tussen de bebouwing aan de oostzijde van de Ferdinand Huycklaan en het landschap.
- Relatief kleinschalige bebouwing met sober karakter aan de Ferdinand Huycklaan.

Voor de ruimtelijke karakteristieken van het ontginningsblok aan de oostzijde van de Ferdinand Huycklaan wordt verwezen naar de factsheet van de 'Blokverkaveling tussen de Peter van den Bremerweg, Ferdinand Huycklaan en Van Lennepplan'.

De Ferdinand Huycklaan heeft zijn agrarische karakter weten te behouden. Met name aan de oostzijde en de noordzijde van de straat is er een grote relatie met het agrarisch landschap.

Waardering

De voormalige engrandontginning met restanten van de Korteindse brink heeft als geheel gebied een hoge waardering. De aanleiding hiervoor is de hoge ouderdom van de locatie en de zeldzaamheid van de restanten van de voormalige Korteindse brink. De kronkelige loop van de Ferdinand Huycklaan is aanvullend op deze waarden, omdat hieruit de loop van de complete Korteindse brink nog herkenbaar is. Het gaat daarbij dus vooral om de stedenbouwkundige opbouw van het gebiedje met een grote open ruimte ter plaatse van het zuidelijk deel van de voormalige Korteindse brink en routing van de Ferdinand Huycklaan. De openheid van het bebouwingslint van de oostzijde van de Ferdinand Huycklaan heeft een hoge waarde vanwege de oorspronkelijke relatie tussen de bebouwing aan de voormalige Korteindse brink (Ferd. Huycklaan) en het achterliggende ontginningsblok. Hoewel er geen tastbare begrenzingen behouden zijn gebleven, is de openheid van het landschap op deze plek een directe verwijzing naar de voormalige brink. De onbebouwde percelen overlappen de voormalige Korteindse brink grotendeels. De bebouwing aan de westzijde van de Ferdinand Huycklaan en het Van Lennepplan heeft nauwelijks tot geen specifieke relatie met het achterland meer, dat achter de bebouwing aan de oostzijde van de Ferdinand Huycklaan is gelegen. Wel is het zo dat het feit dat het gebied grenst aan de historische dorpskern wel nog verwijst naar de historische basis voor het ontstaan (ontginning van het gebied). De relatieve kleinschaligheid van de bebouwing geeft nog wel de historie van het gebied weer en heeft daarom een middelhoge waarde.

Aan de oostzijde van de Ferdinand Huycklaan staan nog enkele agrarische gebouwen, die in ieder geval nog wel een visuele relatie hebben met het achterliggende agrarische landschap. De agrarische bebouwing aan de oostzijde van de laan heeft daarom een hoge waardering. De waardering van de bebouwing binnen het omschreven gebied zegt niets over de individuele waarden van de gebouwen. Die zijn in deze afweging niet meegenomen.

N.B. De overige delen van de engrandontginningen, aan de noord- en de zuidzijde van de Soester Eng vallen inmiddels volledig binnen de bebouwde kom. Voor de ruimtelijke kwaliteit van deze delen en de bijbehorende waardering wordt verwezen naar de waardering van de wijken Soest-Midden en Smitsveen in het rapport van Leon Sebregts, Cultuurhistorische verkenning en waardestelling Stedenbouw en bouwkunst gemeente Soest, Utrecht.

Aan de oostzijde is de relatie met het agrarisch landschap groot. Er is zicht op de kerktoeren van Amersfoort (gele pijl).

Bronnen

- Derks, G.J.M. en W.A. Heurneman, Soest in de zeventiende en achttiende eeuw, Soest 2010.
- Hilhorst, J.H.M. en J.G.M. Hilhorst, Soest, Hees en De Birk van de achtste tot de zeventiende eeuw, Hilversum 2001.
- Lagers, H. en M. Kruidenier, Soest, geschiedenis en architectuur, Utrecht/Zeist 2006.
- Raap, Tussen Eem en Heuvelrug; een cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Soest, deel 1 en 2, Weesp 2014.
- Sebregts, L., Cultuurhistorische verkenning en waardestelling Stedenbouw en bouwkunst gemeente Soest, Utrecht.
- HVsoest.nl, 'de brinken van Soest'.
- Topotijdreis.nl.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, beeldbank.